

BOS- EN DUINPARKEN

Herstelplan

ENSCHEDEPARK

Gemeente Bloemendaal

INHOUD

	INLEIDING	3
1	INVENTARISATIE	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Beleving	5
1.3	Natuur en landschap	8
2	ANALYSE	11
3	THEMA	12
4	BEHEER	12
4.1	<i>Aanpassen padenstelsel</i>	12
4.2	<i>Herstellen Kopje van Aerdenhout</i>	12
4.3	<i>Verwijderen oude zandbak</i>	13
4.4	<i>Herstellen duingrasland</i>	13
4.5	<i>Tegengaan verruiging grasbaan</i>	15
4.6	<i>Maaien</i>	15
4.7	<i>Bosonderhoud</i>	15
4.8	<i>Onderhoud paden</i>	15
4.9	<i>Onderhoud banken en afvalbakken</i>	16
5	DRIEHOEK BEZUIDEN	16
	ENSCHEDEPARK	
5.1	Beschrijving en gebruik	16
5.2	Natuur	16
5.3	Beheer	16
	Bijlage 1 Inventarisatie van de KNNV	18
	Bijlage 2. Plantengroei	22
	Enschedepark	

INLEIDING

Dit is een deelrapport uit een serie over het nieuwe beheer voor de bos- en duinparken in Bloemendaal. De serie bestaat uit 8 rapporten:

- Algemene deel. Dit bestaat uit de aanleiding voor het opstellen van de rapporten, de beschrijving van natuur en landschap waar Bloemendaal in ligt en het huidige beleid van rijk, provincie en gemeente.
- Bloemendaalse bos (Bloemendaal)
- Wilhelminapark met Kopje (Bloemendaal)
- Caprera (Bloemendaal)
- Brouwerskolkpark (Overveen)
- Wethouder van Gelukpark (Overveen)
- Enschedepark (Aerdenhout)
- Van Haemstedebos (Aerdenhout)

Uitgangspunten voor herstel

Door achterstallig onderhoud zijn de bos- en duinparken een “groene brij” geworden en maken een verwaarloosde indruk. Dit trekt ongewenste ontwikkelingen aan.

Daarom is herstel van de bos- en duinparken noodzakelijk.

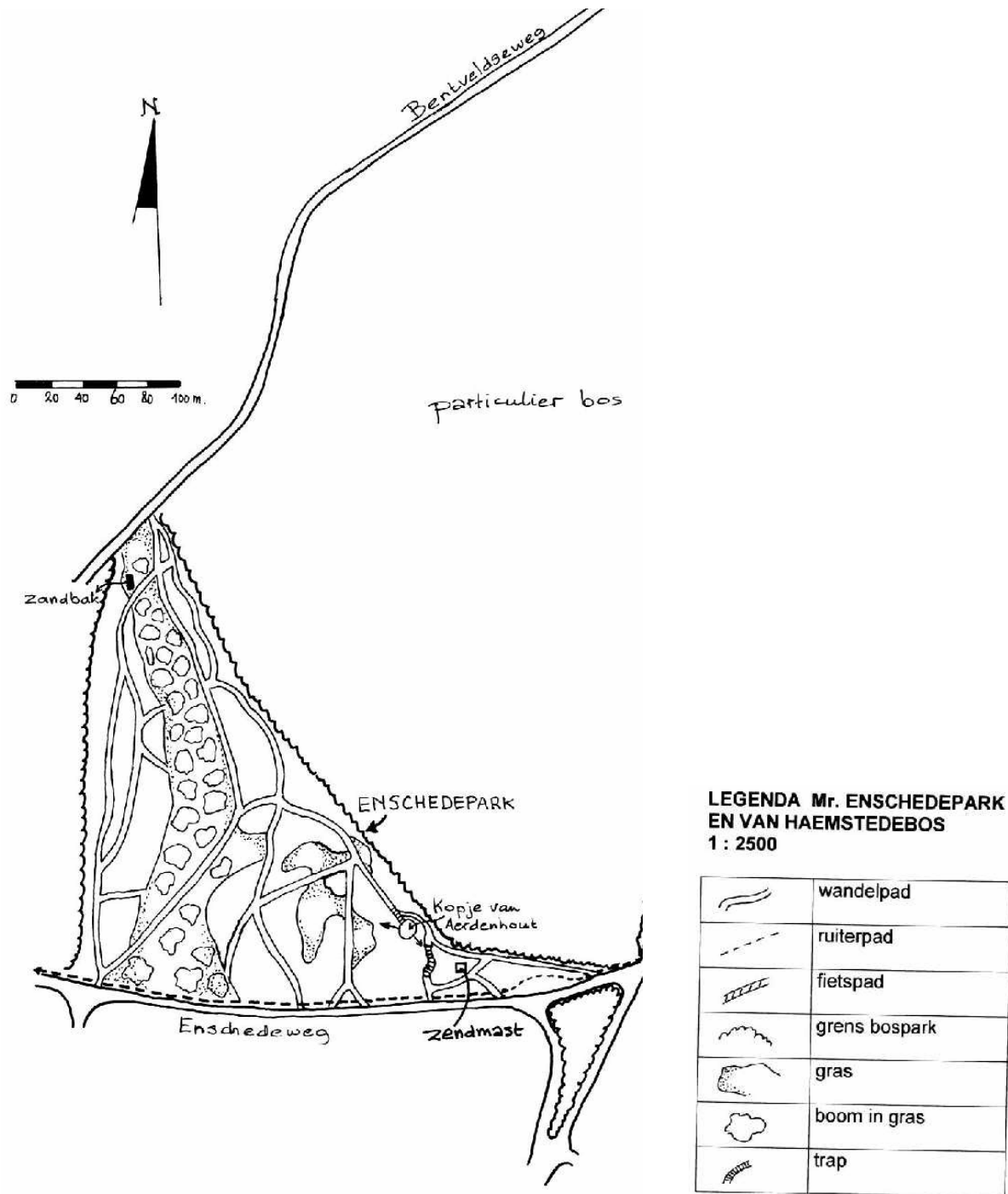
Als uitgangspunt voor het herstel van de bos- en duinparken is gekozen voor het geven van een eigen identiteit aan de bos- en duinparken. Deze identiteit heeft nauwe relatie met de mogelijkheden van het park en het huidige gebruik.

Leeswijzer

Elk rapport bestaat uit vaste onderdelen:

1. **Inventarisatie** van algemene zaken (oppervlakte, bijzonderheden e.d.), korte historie, gebruik (ontsluiting en beleving) en natuur en landschap.
2. **Analyse**, met daarin knelpunten en pluspunten.
3. **Thema**, waarin de geadviseerde identiteit van het park wordt toegelicht.
4. **Beheer**, waarin de geadviseerde maatregelen worden beschreven, ook wordt per maatregel de uitvoering beschreven

In elk park is een planteninventarisatie uitgevoerd in 2002. De gevonden planten (inclusief struiken en bomen) staan in de bijlage. Een planteninventarisatie geeft een indruk van de natuurwaarde van een bos- en duinpark. Er zijn geen faunainventarisaties uitgevoerd, omdat dat te veel tijd kost in relatie tot de voor dit doel benodigde informatie. Indien er faunagegevens bekend zijn van derden (bv. Provincie of KNNV), dan zijn die in het rapport verwerkt.

Figuur 1. Ligging van Mr. Enschedepark

1. INVENTARISATIE

1.1 Inleiding

Het Enschedepark is een bescheiden bospark in Aerdenhout. Het grenst aan Koningshof van Natuurmonumenten (onderdeel van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland) aan de westzijde gescheiden door de Bentveldseweg. Aan de oostkant grenst het park aan het particuliere landgoed de Wildernis. Aan de overige twee kanten staan villa's. Het park is 4,05 ha., waarvan 3,25 ha. bos (inclusief grasstrook met bomen) is en 0,8 ha. duingrasland.

Het park is aangemeld in het samenwerkingsverband voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Daarmee is het Enschedepark onderdeel geworden van het habitatrictlijngebied dat het hele Nationaal Park Zuid- Kennemerland beslaat. Voor habitatrictlijngebieden gelden strengere eisen in geval van ingrepen in het gebied (zoals aanleg paden e.d.).

Ten zuiden van het park ligt een bosdriehoek tussen de Enschedeweg en de kop van de Van Haemstedelaan. Deze driehoek wordt aan het einde van het rapport in een apart hoofdstuk besproken.

1.2 Beleving

Ontsluiting

Langs de zuidkant van het park loopt een ruiterspad. Het is onderdeel van het ruiterspadennet in de gemeente. Deze ruiterspaden kruisen diverse verharde (asfalt) wandelpaden. Door het gebruik van de ruiterspaden ontsaat er bij de overgang van asfalt naar zand (van het ruiterspad) een diepe kuil, die regelmatig moet worden opgevuld. Deze paden worden niet geïnspecteerd. Herstel wordt op verzoek van ruiters uitgevoerd.

Van noord naar zuid loopt een centrale grasstrook met grote bomen. Deze as is meteen de hoofdontsluiting van het park (zie foto 1).

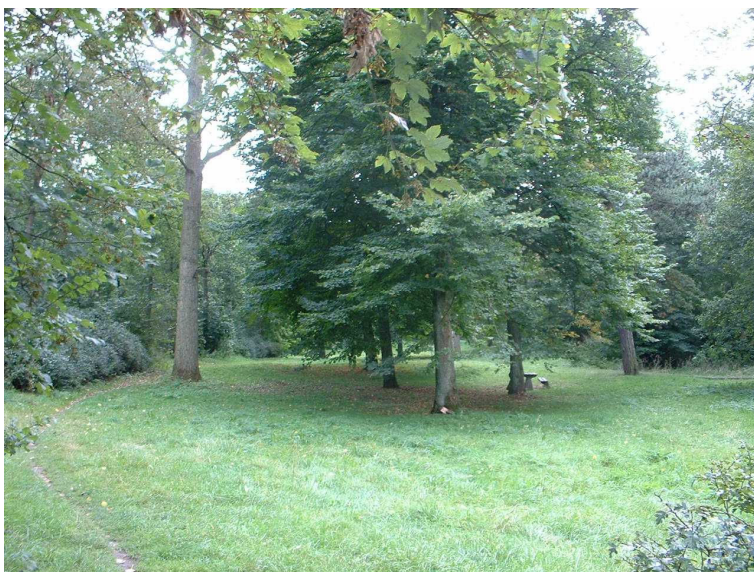

Foto 1. De grasbaan is de aantrekkelijke hoofdontsluiting

Er is in het park een dicht voetpadennetwerk. Hiervan is 330 m. (610 m²) geasfalteerd, 800 m. (1000 m²) halfverhard en 450 m. onverhard. Er is achterstallig onderhoud aan de paden.

Sommige paden worden weinig gebruikt en zijn daardoor dicht aan het groeien (zie foto 2)

Zowel aan de Bentveldseweg als aan de Mr. Enschedeweg zijn diverse kleine voetpaden, die het park ingaan. Ze zijn onduidelijk en smal door oprukkende sneeuwbes en brandnetels.

Foto 2. Dichtgegroeid pad

Beleving

Het Enschedepark bestaat grotendeels uit gemengd bos met in het midden een noord zuid lopende grasstrook met verspreid staande loofbomen (linden, eiken en populieren).

Aan de zuidkant van het park ligt het Kopje van Aerdenhout. Dit is een duin, dat tijdens de aanleg van het park en de omringende villawijk kunstmatig is verhoogd. De toegang tot het Kopje is een wat verwaarloosde trap met vervallen hekjes langs het pad voor de trap (foto 3). Rondom het Kopje ligt veel zwerfvuil.

Op het uitzichtsplateau heeft een orientatietafel gestaan. Het fundament was afkomstig van het Kopje van Bloemendaal. Dat is hier naartoe verplaatst toen de toren op het Kopje van Bloemendaal werd gebouwd. De hele orientatietafel is in de jaren 80 verwijderd, omdat het beschadigd was. Er zijn geen onderdelen van bewaard gebleven.

Inmiddels is er nog nauwelijks uitzicht vanaf het Kopje van Aerdenhout, doordat het bospark, maar ook de bomen in de villatuinen zijn uitgegroeid (foto 4). Direct rond het Kopje is veel esdoornopslag.

Foto 3. Toegang tot het Kopje van Aerdenhout.

Foto 4. Er is niet veel uitzicht meer vanaf het Kopje van Aerdenhout.

In 2004 is er een telecommast in de vorm van een naaldboom geplaatst aan de voet van het Kopje. Door de hoogte en de vorm van de boommast wordt het weinige uitzicht, dat er nog was, nog meer ingeperkt.

Enige decennia terug waren er in het Enschedepark vooral veel spelende kinderen. De verwaarloosde zandbak aan de noordkant (foto 5) van de grasstrook is daar nog een herinnering aan. Tegenwoordig wordt het park vooral gebruikt als hondenuitlaatplaats.

Foto 5. Voormalige zandbak

De meeste paden in het park zijn met brandnetels of Sneeuwbes omzoomde paden. Het is daardoor minder aantrekkelijk. Gedeeltelijk zijn de paden verhard met asfalt, dat inmiddels achterstallig onderhoud heeft (gebarsten en opgedrukt door wortels). De brede grasstrook met wat bomen dwars door het park is aantrekkelijker.

1.3 Natuur en landschap

Algemeen

Het Enschedepark ligt in een kalkrijk duinrooslandschap op de overgang van oude en nieuwe duinen. Omdat het relatief ver van zee ligt is er weinig dynamiek en hebben de vegetaties zich in deze zone goed kunnen ontwikkelen. Door het gebruik en het beheer van het park in de laatste decennia is de kenmerkende schrale duinvegetatie sterk verruigd.

Het grootste deel van het Enschedepark bestaat uit gemengd loofbos. Aan de zuidkant is de oorspronkelijke begroeiing nog te zien rond het Kopje van Aerdenhout. Eikenhakhoutbosjes, struwelen en duingrasland wisselen elkaar daar af.

De KNNV (Vereniging voor veldbiologie) heeft in 2002 een uitgebreide planteninventarisatie van het Enschedepark gemaakt (zie de bijlage). Er zijn 171 plantensoorten gevonden. Dat is veel voor een gebied van 5 ha. Gezien de bijzondere geografische ligging van het park (binnenduinrand) zou een groot aantal hiervan tot de minder algemene soorten moeten horen. Dat valt echter tegen: slechts 34 plantensoorten zijn minder algemeen. Zeven soorten staan op de Rode Lijst (zeldzame planten), waarvan zes voorkomen op het grazige deel nabij het Kopje van Aerdenhout. Dat grazige deel beslaat echter slechts een klein deel van het park.

In 2003 heeft de KNNV de mossen van het Enschedepark geïnterviewd. Er komen 51 soorten mos voor. Daarvan is één zeldzame soort gevonden en een aantal interessante soorten op de betonnen rand van de oude zandbak.

In een rapport heeft de KNNV naar aanleiding van de inventarisaties voorstellen gedaan voor het behoud van de bijzondere natuur in het Enschedepark.

Grazige vegetaties

De open grazige plek met duingrasland is voor de helft verruigd. Deze verruiging is het gevolg van storten van houtsnippers tijdens onderhoud van het park rond 1993 (foto 6).

Foto 6. Het soortenrijke duingrasland is door storten van houtsnippers erg verruigd.

In dit verruigde deel van het grasland staan soorten van ruigten zoals Kropaar, Brandnetel en Bijvoet.

Tot 1990 groeide op dit verruigde deel soorten als Wilde averuit, Kleine ruit, Moeslook, Cipreswolfsmelk en Kleine ereprijs. Inmiddels zijn 3 van deze soorten verdwenen. Vooral voor de Kleine ereprijs is dat zorgelijk, omdat het Kopje van Aerdenhout de enige groeiplaats in Nederland was. De soort is terug te krijgen met gericht beheer, omdat de zaden nog in de bodem zitten.

Het kleine deel dat nog schraal is, heeft nog kenmerken van een droog duingrasland. (Hazenpootje, Duinroos, korstmos en diverse mossen), maar de soortenrijkdom is sedert 1990 erg teruggelopen. Er komt inmiddels veel opslag van Sleedoorn, Abeel en Robinia.

Het afnemen van de soorten heeft te maken met het veranderde gebruik van het park. Het voormalige recreatieve gebruik (spelende kinderen, wandelaars) heeft een zelfde effect als het gebruik van het zeedorpenlandschap. Een dergelijke lichte verstoring heeft juist voor een grote soortenrijkdom gezorgd. Het huidige gebruik als hondenuitlaatplaats (vermesting, intensieve betreding) en het veranderde beheer van het park (stort van versnipperde takken, achterwege laten van maaien, grootschalige

ingrepen) lijken niet meer op het gebruik in het verleden. Hierdoor zijn de kwetsbare en zeldzame soorten afgenomen of verdwenen.

Op warme open plekken in de duinen (zoals het duingrasland alhier) zijn vaak vele warmteminnende diersoorten te vinden. Een eerste inventarisatie van de KNNV heeft al aan het licht gebracht dat een aantal kenmerkende insectensoorten van duingraslanden en struwelen afwezig is. Enkele kenmerkende soorten als Zandhagedis, Eikepage en Blauwe duinsprinkhaan zijn nog wel te vinden in het Enschedepark.

Struwelen

Het aanwezige struweel is typerend voor duingebieden: Liguster, Meidoorn, Abeel, Kardinaalsmuts, en Vlier. Er staat ook Sleedoorn in het Enschedepark. Deze soort is niet inheems in de Bloemendaalse duinen en begint steeds meer te woekeren (foto 7). Plaatselijk heeft de sleedoorn zelfs de verharding van de paden aangetast. Met name aan de noordkant van het park worden de paden omzoomd door aangeplante Sneeuwbes. Deze soort is niet inheems en heeft weinig natuurwaarde.

Van de broedvogels, die kenmerkend zijn voor de duinen is alleen de Nachtegaal in het Enschedepark aangetroffen. Deze soort broedt vooral in struwelen.

Foto 7. Woekerende Sleedoorn langs de paden

Bos

Eikenbossen met de gedrongen duineiken zijn karakteristiek voor dit deel van het duinlandschap. Rond het Kopje van Aerdenhout is een dergelijk karakteristiek eikenbos nog goed te zien (foto 8). Dit dreigt overwoekert te worden door snelgroeiende bomen (Esdoorn) en struiken (Sleedoorn) en te verruigen. Op Eiken leven vele soorten insecten, die daarmee vele vogelsoorten aantrekken. Eikenbossen herbergen dan ook een soortenrijke fauna.

In het overige deel van het Enschedepark is het duineikenbos vervangen door hoog opgaand loofbos met Populier, Linde, Beuk, Iep en Oostenrijkse den. Deze bossen zijn aanzienlijk minder soortenrijk. Dat heeft plaatselijk te maken met de snellere afbraak van populierenblad. Daardoor komt er snel voedsel beschikbaar, wat verruiging tot gevolg heeft.

Met name onder de bomen van de grasstrook heeft dat tot gevolg dat het gras sneller groeit en ruig wordt. Bovendien wordt de grasstrook vijf maal per jaar geklempeld met een grote maaier. Hierdoor wordt de bodem verstoord en het

Foto 8. Karakteristieke duineiken.

achtergelaten maaisel verrijkt de bodem in korte tijd. Beide (verstoring van de bodem en composteren maaisel) hebben een ruige begroeiing tot gevolg.

2. ANALYSE

Knelpunten

- Het contrast tussen de goed verzorgde villa's om het park en het Enschedepark zelf is groot.
- Het padennetwerk heeft een aantal problemen: er zijn met name nabij het Kopje veel weinig uitnodigende halfoverwoekerde ingangen het park in, het padennet is erg dicht, de verharde paden zijn door wortels opgedrukt en plaatselijk overwoekerd.
- De kruisingen van wandelpaden en ruitpaden zijn slecht (groot hoogteverschil)
- Het kopje van Aerdenhout heeft weinig tot geen uitzicht en ziet er erg verwaarloosd uit.
- De grasbaan met bomen heeft een ruige grasbegroeiing als gevolg van de aanwezige populieren.
- De zandbak is verwaarloosd en heeft geen functie meer.
- De open plekken met duingrasland dreigen te verdwijnen door overwoekering van ruigten en struwelen.

- De enige groeiplaats in Nederland van de Kleine ereprijs dreigt definitief te verdwijnen.

Pluspunten

- De grasstrook met bomen heeft een aantrekkelijke uitstraling
- Het Enschedepark voldoet erg in de behoefte aan een hondenuitlaatplek
- Bij een passend beheer kunnen zich bijzondere vegetaties ontwikkelen

3. THEMA

Het park is nu erg onoverzichtelijk, doordat er erg veel paden zijn en de open delen dicht groeien. Met het herstel van de open ruimtes (grasbaan, uitzichtpunt op het Kopje van Aerdenhout en duingrasland) en het dichtzetten van een aantal ingangen en paden wordt het park overzichtelijker.

Met het herstellen van het open duingrasland krijgen de karakteristieke planten- en diersoorten weer een kans.

Het herstellen van de open ruimten dient zowel het gebruik als de natuur.

Het thema kan worden getyperd met: *Groene buffer*

4. BEHEER

Er zijn twee soorten maatregelen nodig om het herstel van het Enschedepark te bereiken:

- Aanpakken achterstallig onderhoud (padenstelsel, Kopje van Aerdenhout, zandbak).
- Herstellen open ruimtes en natuurwaarden

In figuur 2 staan de beheersmaatregelen weergegeven.

Onderstaand worden de beheersmaatregelen nader uitgewerkt.

4.1 Aanpassen padenstelsel

Een deel van de paden dreigt dicht te groeien, doordat ze te weinig gebruikt worden. Op andere plaatsen zijn extra paden ontstaan, die veel erosie tot gevolg hebben (zuidkant). Door deze weinig gebruikte paden en de erosiegevoelige paden af te sluiten vermindert het onderhoud, terwijl het aanzien van het park verbetert.

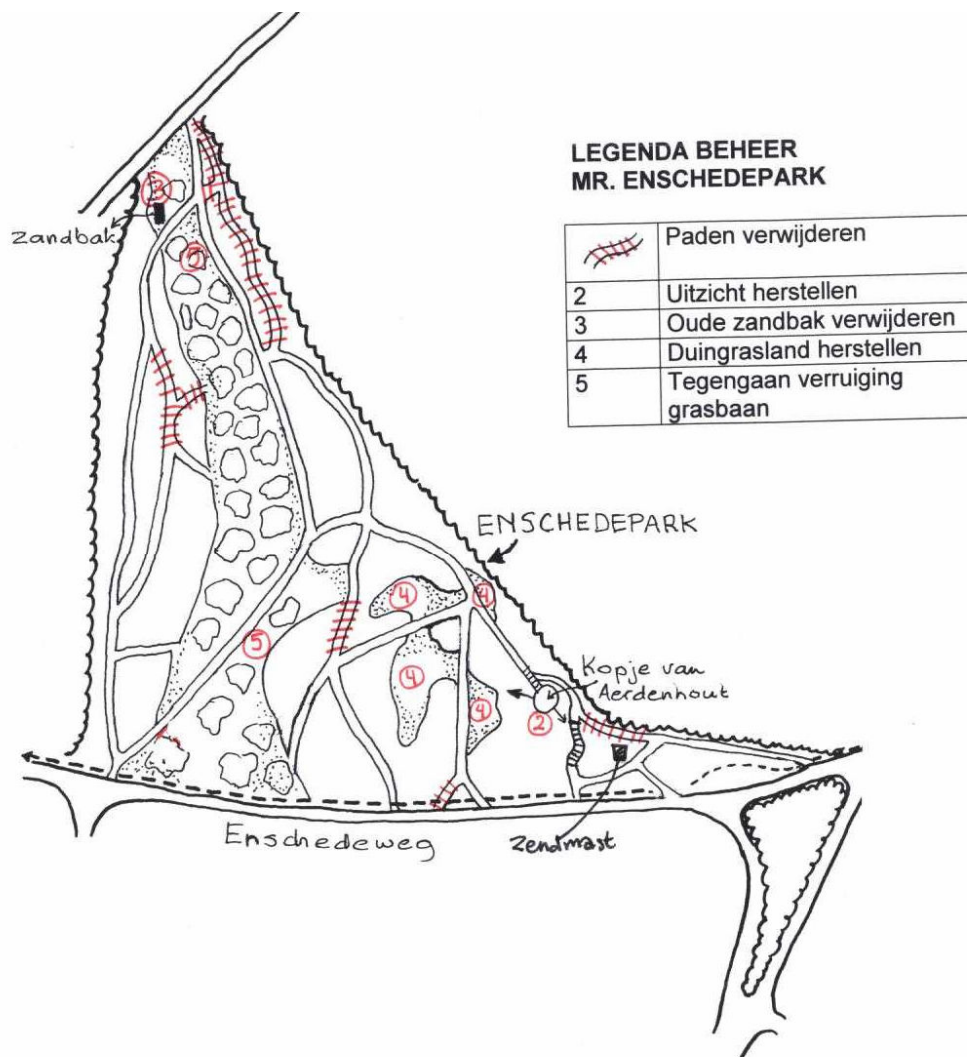
In figuur 2 staat weergegeven welke paden en ingangen in het park kunnen worden afgesloten. Het afsluiten kan worden uitgevoerd door ze dicht te leggen met takkenrillen. De takken komen vrij bij onderhoudsdunningen van bospercelen in het bospark en bij het herstellen van het grasland (punt 4). Op den duur groeien deze afgesloten paden vanzelf verder dicht.

Om de erosie door water tegen te gaan op de afgesloten paden op hellingen kan het hele pad worden vol gelegd met snoeihout.

4.2 Herstellen Kopje van Aerdenhout

Het pad met het hek erlangs naar het Kopje is in slechte staat. Het hek kan verwijderd worden. De naast de trap lopende paden moeten worden dicht gelegd met stronken of takkenrillen of beplant worden met struiken, die in de duinen thuishoren

(Meidoorn, Egelantier, Wilde liguster, Vlier). Hierdoor stopt de erosie van de helling. (zie ook foto 4)

Figuur 2. Beheersmaatregelen Enschedepark

De staat van het onderhoud van het Kopje van Aerdenhout is matig. Het metselwerk begint slecht te worden en de trap is aan onderhoud toe. Herstel van het Kopje zelf is nodig.

Herstel van het uitzicht met name aan de zuidkant is moeilijk uitvoerbaar, omdat het uitzicht vooral beperkt wordt door bomen in aangrenzende tuinen. Bovendien is daar onlangs een zendmast in de vorm van een dennenboom aan toe gevoegd, die het uitzicht beperkt. Het uitzicht naar het westen kan nog enige jaren verbeterd worden. Daarbij moeten vooral de snelgroeiende esdoorns worden verwijderd. De duineiken moeten blijven staan.

Op lange termijn zal ook dat uitzicht verdwijnen, omdat het uitzicht vooral wordt belemmerd door particuliere bomen, waar de gemeente geen invloed op heeft. Het uitzicht beperkt zich bij deze aanpak tot de duingraslanden rondom het Kopje. Daarom is het zaak deze graslanden open te houden (zie 4).

Daarnaast moet onderzocht worden of het uitzicht vanaf het Kopje van Aerdenhout verbeterd kan worden door de bouw van een toren. Het terugplaatsen van een oriëntatietafel moet daarbij betrokken worden. Dit kan nader worden uitgewerkt in de uitvoeringsfase.

Omdat er regelmatig afval ligt op het Kopje nodigt het niet uit tot schoonhouden en normaal gebruik. Het is van belang ook deze verder uit de loop liggende delen van het park opgeruimd te houden. Voor het opruimen van het Kopje kan misschien de nabij gelegen Vondelschool (basisschool) of wat verder gelegen VMBO worden geïnteresseerd als educatief project (adoptieproject).

De begroeiing rond het Kopje is ruig en hoog. In de zomer vallen de weggegooide chipszakken en drinkpakken niet zo op, maar als de begroeiing in de winter verdwijnt valt het afval pas op (foto 9). Als de begroeiing rond het Kopje in een strook van 5 meter het hele jaar door laag wordt gehouden, dan zal dat minder uitnodigen om er afval te gooien, omdat het vuil direct opvalt.

Foto 9. Vooral in de winter wordt veel zwerfvuil zichtbaar

4.3 Verwijderen overbodig geworden zandbak.

Verouderd speelmateriaal geeft een verwaarloosde indruk. De zandbak wordt niet meer gebruikt en kan verwijderd worden.

4.4 Herstellen duingrasland nabij Kopje

Om het duingrasland te herstellen zijn een aantal ingrepen nodig.

Om te beginnen moet de oude laag snippers (zie ook foto 6) op de verruigde plek verwijderd worden tot op de zandlaag. Het zal enige tijd vergen voordat deze plaats weer begroeid is. Dat is geen bezwaar, omdat een zandige plaats gunstig is voor de zandhagedissen en diverse soorten insecten.

Daarnaast moet het oprukkend struweel terug worden gedrongen (zie ook figuur 7). Daarbij is het verwijderen van de aangeplante uitheemse soorten (Amerikaanse

vogelkers, Kardinaalsmuts-cultivar, Berberis, Mahonia, Bergden, Grove den) en snelle groeiers (Gewone esdoorn, Grauwe abeel, Robinia) en met name de Sleedoorn van belang. Een enkele inheemse struik kan in het grasland blijven staan, evenals enige struiken langs de bosrand. Hierdoor ontstaat een goede overgang van grasland naar bos, die gunstig is voor vele insecten, vogels en kleine zoogdieren.

De stukken, die van struiken zijn ontdaan, kunnen door de verstoring van de bodem een ruige begroeiing krijgen. Indien dat zich voordoet moeten deze delen de eerste jaren gemaaid worden, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Daarna is maaien niet meer nodig.

Wel moet eens per twee jaar de struikenopslag uitgetrokken worden.

4.5 Tegengaan verruiging van de grasbaan

In de grasbaan staan enige populieren. Deze soort geeft veel bladafval, dat snel wordt afgebroken. Door die snelle afbraak komen er in korte tijd veel voedingsstoffen beschikbaar. Hierdoor verruigt de grasstrook. Door de populieren in de loop van de jaren in de grasbaan te rooien stopt de overmatige bladval en daarmee neemt de verruiging op den duur af. De gevelde populieren kunnen in het omliggend bos verwerkt worden. Het Enschedepark ligt buiten de bebouwde kom. Er is daarom alleen een melding aan de provincie verplicht in het kader van de Boswet indien er meer dan 20 bomen worden geveld. Dat is in dit geval niet zo, dus hoeft er geen kapvergunning of melding aangevraagd te worden.

Momenteel worden in het najaar de bladeren uit de grasbaan verwijderd. Bij minder populieren zal dit minder werk zijn. Het blijft echter nodig omdat er diverse Linden staan. Toch is het raadzaam de manier van maaien zo te veranderen, dat de grasbaan wordt verschaald. Dit kan door niet meer te maaien met de klepelmaaier, maar met een maaier, waarna het gras wordt afgevoerd of op hopen wordt gezet. Het maaien van de grasbaan zal 5x per jaar blijven, zodat de strook sportief recreatief kan blijven worden gebruikt. 6).

4.6 Maaien.

De bermen langs de wandelpaden worden jaarlijks in het groeiseizoen vijf maal gemaaid aan weerszijde over een breedte van 1 meter. Dit beheer kan worden voortgezet.

4.7 Bosonderhoud

Voor een goede ontwikkeling van het bos is een gerichte dunning eens in de vijf jaar nodig. Het huidige bosonderhoud is gezien het beschikbare budget alleen gericht op het voorkomen van gevaarlijke situaties (stormschade) en het open houden van de paden (snoeien) en incidenteel nieuwe aanplant. Een betere begeleiding van het bos is gewenst.

4.8 Onderhoud paden

Een deel van de paden is verhard en een deel is onverhard.

De verharde paden vergen nauwelijks onderhoud. Met name de verharding op de paden op de hellingen voorkomt veel tussentijds onderhoud (bij geen verharding treedt meer erosie op). De meeste asfaltpaden zijn echter op dit moment aan herstel toe.

De niet verharde paden vertonen na verloop van tijd slijtage (plassen, erg mulle stukken e.d.). Daar zal onderhoud moeten plaatsvinden al naar gelang de soort slijtage.

Bij de overgang van ruiterspaden naar de geasfalteerde wandelpaden ontstaat steeds een diepe kuil in het ruiterspad. Deze moeten jaarlijks worden opgevuld.

Bij sneeuwval is er behoefte aan een sledehelling. Tot nu toe kunnen omwonenden gebruik maken van de hellingen op landgoed de Wildernis. Overwogen moet worden of deze voorziening gewaarborgd moet worden in een openbaar park. Door een brede grasberm langs een pad op de helling vrij te maken van struiken kan dit worden gerealiseerd. Dit moet nader worden uitgewerkt bij de uitvoering.

4.9 Onderhoud banken en afvalbakken.

Er staan in het Enschedepark enkele banken aan de zuidzijde en op het duingrasland bij het Kopje.

Een kapotte of verkeerd geplaatste bank of afvalbak maakt een onverzorgde indruk. De plaatsing van de banken en afvalbakken wordt op dit moment nog niet bekeken. De beste plaats van een bank kan ook in de loop van de jaren veranderen. De banken en afvalbakken kunnen na een inventarisatie worden verwijderd of verplaatst.

De algemene criteria voor de plaats van banken en afvalbakken staat beschreven in het Algemene deel.

5. DRIEHOEK TEN ZUIDEN VAN ENSCHEDEPARK

1. Beschrijving en gebruik

Ten zuiden van het Enschedepark ligt op de kruising van de Enschedeweg, v. Haemstedelaan en de Juliana van Stolberglaan een driehoek begroeid met gemengd loofbos. Zie foto 10.

Voor de verkeersveiligheid ligt er rond het bosje een grasberm van ca. 3m. breed. Het bosje is een groene overhoek zonder speciaal gebruik. Sinds begin 2005 loopt er aan de oostkant een ruiterspad langs het bosje.

2. Natuur

Het is een gesloten bosje van voornamelijk Zomereik met een dichte struiklaag als ondergroei. Aan de zuidkant staan enkele grote populieren en veel esdoornopslag. Er is een bescheiden kruidenondergroei als gevolg van het gesloten bladerdek van de bomen en struiken. In de grasberm staan plaatselijk de bolgewassen zoals Sneeuwroem en Vogelmelk.

In het bosje broeden diverse vogels. Ook kleine zoogdieren vinden in het bosje een schuilplaats (bijvoorbeeld Eekhoorn).

Foto 10. De Driehoek ten zuiden van het Enschedepark.

3. Beheer

Op de grasstrook na heeft dit bosje geen speciaal beheer nodig. Indien er bomen geveld moeten worden in verband met de veiligheid dan kan het hout ter plaatse in takkenrillen verwerkt worden. Dit geeft extra schuilmogelijkheid voor vogels en kleine zoogdieren.

10. Bestaand beheer

De bosschage van de driehoek moet eens in de 5 jaar gedund worden, zodat de bomen zich goed kunnen ontwikkelen.

De bermen rond de bosschage worden vijf maal per jaar over een breedte van 2 meter gemaaid, zodat er een grasberm blijft bestaan. Dit is in verband met het verkeer (doorgang en zicht).

BIJLAGE 1. INVENTARISATIE UIT KNNV-RAPPORT "Project Ereprijs"

BIJLAGE 2. Plantenlijst van het Mr. Enschedépark 2002; Plantenwerkgroep KNNV Haarlem e.o.

DG: duingraslanden, DS: duinstruwelen; BS: bossen, RZ: ruigten en zomen; WE: voedselrijke, gesloten graslanden (gazons); CU: cultuur.

Taxonomie en nomenclatuur volgens Van der Meijden (1996).

NEDERLANDSE NAAM	WETENSCHAPPELIJKE NAAM	SOORTEN- GROEP
Aalbes	<i>Ribes rubrum</i>	BS
Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>	RZ
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>	DG
Akkerkool	<i>Lapsana communis</i>	RZ
Akkervergeet-mij-nietje	<i>Myosotis arvensis</i>	RZ
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>	CU
Beemdlangbloem	<i>Festuca pratensis</i>	WE
Bijvoet	<i>Artemisia vulgaris</i>	RZ
Bosandoorn	<i>Stachys sylvatica</i>	BS
Bosrank	<i>Clematis vitalba</i>	DS
Canadapopulier	<i>Populus x canadensis</i>	CU
Canadese fijnstraal	<i>Conyza canadensis</i>	AT
Cipreswolfsmelk	<i>Euphorbia cyparissias</i>	DG
Dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>	RZ
Dauwbraam	<i>Rubus caesius</i>	DS
Douglasspar	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	CU
Drienerfmuur	<i>Moehringia trinervia</i>	BS
Duinreigersbek	<i>Erodium cicutarium</i> subsp. <i>dunense</i>	DG
Duinriet	<i>Calamagrostis epigejos</i>	RZ
Duinroosje	<i>Rosa pimpinellifolia</i>	DG
Duinvogelmuur	<i>Stellaria pallida</i>	RZ
Echt bitterkruid	<i>Picris hieracioides</i>	DG
Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	DS
Egelantier	<i>Rosa rubiginosa</i>	DS
Engels raaigras	<i>Lolium perenne</i>	AT
Fluitenkruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>	RZ
Geel nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>	RZ
Geel walstro	<i>Galium verum</i>	DG
Gele ribes	<i>Ribes aureum</i>	CU
Gestreepte dovenetel	<i>Lamium maculatum</i> cv. 'Variegatum'	CU
Gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>	WE
Gewone berenklauw	<i>Heracleum sphondylium</i>	RZ
Gewone eikvaren	<i>Polypodium vulgare</i>	BS
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>	BS
Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i>	CU
Gewone hennepnetel	<i>Galeopsis tetrahit</i>	RZ
Gewone hoornbloem	<i>Cerastium fontanum</i> subsp. <i>vulgare</i>	WE
Gewone klit	<i>Arctium minus</i>	RZ
Gewone melkdistel	<i>Sonchus oleraceus</i>	AT
Gewone paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>	WE
Gewone raket	<i>Sisymbrium officinale</i>	AT
Gewone rolklaver	<i>Lotus corniculatus</i> var. <i>corniculatus</i>	DG
Gewone smeewortel	<i>Symphytum officinale</i>	RZ
Gewone veldbies	<i>Luzula campestris</i>	DG
Gewone vlier	<i>Sambucus nigra</i>	DS
Gewone zandmuur	<i>Arenaria serpyllifolia</i>	AT
Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>	DG

Gewoon duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>	WE
Gewoon herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	AT
Gewoon speenkruid	<i>Ranunculus ficaria</i> subsp. <i>bulbilifer</i>	BS
Gewoon struisgras	<i>Agrostis capillaris</i>	DG
Gewoon varkensgras	<i>Polygonum aviculare</i>	AT
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>	WE
Gladde iep	<i>Ulmus minor</i>	BS
Gladde witbol	<i>Holcus mollis</i>	BS
Glanshaver	<i>Arrhenatherum elatius</i>	WE
Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>	RZ
Grote tijm	<i>Thymus pulegioides</i>	DG
Grote weegbree	<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>	AT
Grove den	<i>Pinus sylvestris</i>	CU
Haagwinde	<i>Calystegia sepium</i>	RZ
Hard zwenkgras	<i>Festuca cinerea</i>	DG
Hazenpootje	<i>Trifolium arvense</i>	DG
Heggendoornzaad	<i>Torilis japonica</i>	RZ
Heggenknoop	<i>Fallopia dumetorum</i>	RZ
Heggenrank	<i>Bryonia dioica</i>	DS
Helm	<i>Ammophila arenaria</i>	DG
Hemelsleutel	<i>Sedum telephium</i>	DG
Hollandse linde	<i>Tilia x vulgaris</i>	CU
Hondsdraf	<i>Glechoma hederacea</i>	RZ
Hoog struisgras	<i>Agrostis gigantea</i>	WE
Hopklaver	<i>Medicago lupulina</i>	WE
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>	BS
IJle dravik	<i>Anisantha sterilis</i>	RZ
Jakobskruiskruid	<i>Senecio jacobaea</i>	DG
Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>	RZ
Klein kruiskruid	<i>Senecio vulgaris</i>	AT
Klein springzaad	<i>Impatiens parviflora</i>	RZ
Klein streepzaad	<i>Crepis capillaris</i>	AT
Klein timoteegras	<i>Phleum pratense</i> subsp. <i>serotinum</i>	DG
Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>	WE
Kleine leeuwenklauw	<i>Aphanes inexpectata</i>	AT
Kleine veldkers	<i>Cardamine hirsuta</i>	DG
Klimop	<i>Hedera helix</i>	BS
Klimopereprijs	<i>Veronica hederifolia</i>	AT
Kluwenhoornbloem	<i>Cerastium glomeratum</i>	AT
Knolboterbloem	<i>Ranunculus bulbosus</i>	DG
Knopig helmkruid	<i>Scrophularia nodosa</i>	BS
Kraailook	<i>Allium vineale</i>	RZ
Kropaar	<i>Dactylis glomerata</i>	WE
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>	WE
Kruipertje	<i>Hordeum murinum</i>	AT
Kruisbes	<i>Ribes uva-crispa</i>	DS
Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>	WE
Kweek	<i>Elytrigia repens</i>	AT
Lathyruswikke	<i>Vicia lathyroides</i>	DG
Lelietje-van-dalen	<i>Convallaria majalis</i>	BS
Liggende vetmuur	<i>Sagina procumbens</i>	AT
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>	RZ
Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>	WE
Mahonia	<i>Mahonia aquifolium</i>	CU
Melganzevoet	<i>Chenopodium album</i>	AT

Middelste teunisbloem	<i>Oenothera biennis</i>	DG
Moeslook	<i>Allium oleraceum</i>	DG
Muizenoor	<i>Hieracium pilosella</i>	DG
Muurpeper	<i>Sedum acre</i>	DG
Muursla	<i>Mycelis muralis</i>	BS
Noorse esdoorn	<i>Acer platanoides</i>	CU
Ontariopopulier	<i>Populus gileadensis</i>	CU
Oostenrijkse den	<i>Pinus nigra var. nigra</i>	CU
Paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>	AT
Peen	<i>Daucus carota</i>	WE
Reuzenberenklauw	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	CU
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>	RZ
Rimpelroos	<i>Rosa rugosa</i>	CU
Ringelwikke	<i>Vicia hirsuta</i>	AT
Robertskruid	<i>Geranium robertianum</i>	RZ
Robinia	<i>Robinia pseudoacacia</i>	CU
Rode kamperfoelie	<i>Lonicera xylosteum</i>	CU
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	WE
Ruige zegge	<i>Carex hirta</i>	WE
Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>	WE
Ruw gierstgras	<i>Milium vernale</i>	DG
Ruw vergeet-mij-nietje	<i>Myosotis ramosissima</i>	DG
Ruwe berk	<i>Betula pendula</i>	BS
Schaduwgras	<i>Poa nemoralis</i>	BS
Schapenzuring	<i>Rumex acetosella</i>	DG
Schermhavikskruid	<i>Hieracium umbellatum</i>	BS
Slangenlook	<i>Allium scorodoprasum</i>	BS
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	CU
Smal fakkелgras	<i>Koeleria macrantha</i>	DG
Smalle olijfwilg	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	CU
Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>	WE
Smalle wikke	<i>Vicia sativa subsp. nigra</i>	DG
Sneeuwbes	<i>Symphoricarpos albus</i>	CU
Spaanse aak	<i>Acer campestre</i>	BS
Speerdistel	<i>Cirsium vulgare</i>	AT
Stinkende gouwe	<i>Chelidonium majus</i>	RZ
Straatgras	<i>Poa annua</i>	AT
Taxus	<i>Taxus baccata</i>	BS
Tuinasperge	<i>Asparagus officinalis subsp. officinalis</i>	DS
Uitstaande melde	<i>Atriplex patula</i>	AT
Veldereprijs	<i>Veronica arvensis</i>	DG
Vingerhelmbloem	<i>Corydalis solida</i>	BS
Vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>	AT
Vogelkers	<i>Prunus padus</i>	BS
Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>	AT
Vogelwikke	<i>Vicia cracca</i>	WE
Vroege haver	<i>Aira praecox</i>	DG
Vroegeling	<i>Erophila verna</i>	DG
Welriekende salomonszegel	<i>Polygonatum odoratum</i>	DS
Wilde kamperfoelie	<i>Lonicera periclymenum</i>	BS
Wilde kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>	DS
Wilde liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>	DS
Witte abeel	<i>Populus alba</i>	CU
Witte dovenetel	<i>Lamium album</i>	RZ

Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	WE
Witte paardenkastanje	<i>Aesculus hippocastanum</i>	CU
Witte winterpostelein	<i>Claytonia perfoliata</i>	RZ
Zachte dravik	<i>Bromus hordeaceus</i>	WE
Zachte haver	<i>Helictotrichon pubescens</i>	DG
Zachte ooievaarsbek	<i>Geranium molle</i>	AT
Zanddoddegras	<i>Phleum arenarium</i>	DG
Zandhoornbloem	<i>Cerastium semidecandrum</i>	DG
Zandpaardenbloem	<i>Taraxacum laevigatum</i>	DG
Zandraket	<i>Arabidopsis thaliana</i>	DG
Zandzegge	<i>Carex arenaria</i>	DG
Zevenblad	<i>Aegopodium podagraria</i>	RZ
Zomereik	<i>Quercus robur</i>	BS
Zuurbes	<i>Berberis vulgaris</i>	DS
	<i>Scilla non scripta x hispanica</i>	CU

BIJLAGE 2**PLANTENSOORTEN ENSCHEDEPARK**

76 plantensoorten

Gr zijn de soorten van het duingrasland

<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>	
3 soorten mos		Gr
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>	Gr
Akkerkool	<i>Lapsana communis</i>	
Akkerwinde	<i>Convolvulus arvensis</i>	Gr
Balsempopulier	<i>Populus gileadensis</i>	
Bereklaauw	<i>Heracleum sphondylium</i>	Gr
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i>	
Bijvoet	<i>Artemisia vulgaris</i>	Gr
Bonte gele dovenetel	<i>Lamium galeobdolon</i> ssp. <i>galeobdolon</i> var. <i>Florentinum</i>	
Brandnetel	<i>Urtica dioica</i>	Gr
Breedbladige weegbree	<i>Plantago media</i>	
Buntgras	<i>Koeleria glauca</i>	Gr
Dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>	
Dauwbraam	<i>Rubus caesius</i>	Gr
Duinriet	<i>Calamagrostis epigejos</i>	Gr
Duinroos	<i>Rosa pimpinellifolia</i>	Gr
Duinsalomonszegel	<i>Polygonatum odoratum</i>	Gr
Duizendblad	<i>Achillea millefolia</i>	Gr
Echt walstro	<i>Galium verum</i>	Gr
Es	<i>Fraxinus excelsior</i>	
Fluitekruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>	
Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i>	
Gewone vogelkers	<i>Prunus padus</i>	
Gewoon nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>	
Grove den	<i>Pinus sylvatica</i>	
Hazepootje	<i>Trifolium arvense</i>	Gr
Heggenrank	<i>Bryonia dioica</i>	
Helm	<i>Ammophila arrenaria</i>	Gr
Hennepnetel	<i>Galeopsis segetum</i>	Gr
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>	Gr
Hop	<i>Humulus lupulus</i>	
Hulst	<i>Ilex aquifolia</i>	
Iep	<i>Ulmus spec.</i>	
Kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>	
Kleine balsemien	<i>Impatiens parviflora</i>	
Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>	Gr
Klimop	<i>Hedera helix</i>	
Kropaar	<i>Dactylus glomerata</i>	Gr
Kruipend struisgras	<i>Agrostis stolonifera</i>	Gr

Krulzuring	Rumex crispus	
Leeuwenbek	Linaria vulgaris	Gr
Linde	Tilia spec.	
Look-zonder-look	Alliaria petiolata	
Meidoorn	Crataegus monogyna	
Paardebloem	Taraxacum officinalis	Gr
Ratelpopulier	Populus tremula	
Rendiermos		Gr
Ribes	Ribes spec.	
Rimpelroos	Rosa rugosa	Gr
Robbertskruid	Geranium robertianum	
Robinia	Robinia pseudo-accacia	
Rolklaver	Lotus corniculatis	Gr
Schermhavikskruid	Hiëracium umbellatum	Gr
Smalbladige weegbree	Plantago lanceolata	Gr
Sneeuwbes	Symphoricarpus alba	
Spaanse aak	Acer platanoides	
Stinkende gouwe	Chelodonia majalis	
Straatgras	Poa annua	
Varkensgras	Polygonum aviculare	
Veldbeemdgras	Poa pratense	Gr
Veldbies	Luzula campestris	Gr
Vlier	Sambuccus nigra	
Vogelmuur	Stellaria media	
Wilde liguster	Ligustrum vulgaris	
Wilde peen	Daucus carota	Gr
Witte abeel	Populus alba	Gr
Witte dovenetel	Lamium album	
Witte klaver	Trifolium repens	
Zachte Ooievaarsbek	Geranium molle	Gr
Zevenblad	Aegopodium podagraria	
Zomereik	Quercus robur	
Zuurbes	Berberis vulgaris	
Zwaluw tong	Polygonum convolvulus	
Zwarte den	Pinus nigra	